UNIVERSITY OF TURKU

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Veli Pekka Toropainen
TITLE	Kirkkoherrasta pormestariin – paikallisvirkamiesten suku
YEAR	2026
VERSION	Author's accepted manuscript
CITATION	Toropainen V. P. 2026: Kirkkoherrasta pormestariin – paikallisvirkamiesten suku. Suku: lehti sukututkijoille vsk. 3 nro 1: 4-18.

Kirkkoherrasta pormestariin – paikallisvirkamiesten suku

Veli Pekka Toropainen

Tässä artikkelissa esitetty sukujohto kuvaa hallinnon tilaa 1500- ja 1600-lukujen Suomessa. Paikallistasolle syntyi sukuja ja sukuryppäitä, jotka pitivät hallussaan sekä kirkon, kruunun että armeijan virkoja. Tässä käsiteltyyn sukuryppääseen kuului kirkkoherroja, kappalainen, lainlukijoita eli tuomarinsijaisia, nimismiehiä, aatelisten läänitysvouteja, upseereita, raatimiehiä ja pormestari. Nämä paikalliset virkamiehet keräsivät omaisuutta, jolloin heidän haltuunsa päätyi merkittäviä tilakokonaisuuksia.

Ruotsin valtakunnassa koettiin 1600-luvulla oikeudenkäyttöä koskeva vallankumous. Kun lakia olivat lukeneet aiemmin sitä kunnolla tuntemattomat miehet (Kristoffer Bertilsson), syntyi vuosisadan mittaan oikeudellisen koulutuksen saanut virkamiesryhmä (Per Månsson, Johan Persson Ahlman). 1680-luvulla kihlakunnantuomarit määrättiin istumaan itse käräjät toimialueellaan, ja heidän sijaisinaan eli lainlukijoina toimineet miehet jäivät työttömiksi, sillä heidän sosiaalinen asemansa ei riittänyt tuomarinviran saamiseen, vaan sen saivat korkeammassa sosiaalisessa asemassa olleet miehet.

Luterilaisen uskon myötä syntyi pappissukuja, kun papisto sai luvan avioitua. Papisto ei käyttänyt pääsääntöisesti vielä 1500-luvulla sukunimeä, vaan ne syntyivät vasta seuraavalla vuosisadalla. Mikäli lisänimeä käytettiin, se viittasi usein kotipaikkaan tai seurakuntaan, jossa pappi palveli. Esimerkiksi Raumannukset tulivat Rauman kaupungista. Sen sijaan papisto käytti latinalaistettua nimimuotoa nimestään. Esimerkiksi Bertil Johansson muutettiin muotoon Bartholdus Johannis. Nimimuodot olivat vielä 1500- ja 1600-luvuilla heiluvia, ja kirkkoherraammekin nimitettiin asiakirjoissa välillä Jönssoniksi. Aloitetaanpa tutustuminen hänen suvustaan.

Kirkkoherran suku

Bartholdus Johannis oli Pälkäneen kirkkoherra vuodesta 1552 aina 1570-luvulle. Hän oli myös Hämeen varakkaimpia kirkkoherroja. Bartholdus eli talonpoikaiselta nimeltään Bertil Johansson omisti asuessaan Pälkäneen Ruotsilassa vuonna 1571 laaditun Elfsborgin veroluettelon mukaan 2 leiviskää (leiviskä 8,5 kg) tinaa, 6½ leiviskää kuparia, 3 hevosta ja neljä tammaa. Hevosten yhteenlaskettu arvo oli 55 ja tammojen 50 markkaa. Lisäksi hänellä oli 26 lehmää, 50 lammasta, 11 vuohta, 9 sikaa ja nuorta karjaa iältään yhdestä neljään vuotta 27 päätä. Verona hän sai maksaa tavattoman korkean 61 markan ja 3 äyrin summan. Hän myös vahvisti sinetillään Pälkäneen pitäjän veroluettelon.

Hattulan Katinalassa mainittiin ½ koukun tilalla vuodesta 1546 Bertil Jönsson. Vuonna 1555 häntä nimitettiin herra Bertiliksi. Häntä ennen tila oli vuodesta 1544 herra Severinin hallussa. Vuonna 1574 tilan sai Bertilin poika Kristoffer Bertilsson, joka mainittiin tilan haltijana vuoteen 1607, jolloin tilan ilmoitettiin olleen autiona 20 vuotta. Vuonna 1602 tilan ilmoitettiin kuitenkin olevan ratsastalon. Vuonna 1588 tilan sanottiin olevan läänitetyn Kristofferille kahdeksi vuodeksi Mårten Boijen lippueessa tehtävää ratsupalvelusta vastaan. Kristofferin sanotaan tuolloin asuvan itse tilalla. Kristofferin jälkeen tilan otti haltuunsa herra Matts. Bartholduksen puoliso oli *Malin* (Severinsdotter?). Hänet mainittiin leskenä Hattulan Katinalassa vuonna 1577 ja 1581. Malin oli *mahdollisesti* Hattulan Katinalan tilan aiemmin omistaneen ja Hauhon kirkkoherrana vuosina 1541─78 toimineen Severinus Petri Juustenin tytär. Severinus oli puolestaan Viipurin porvari Per Juustisen poika, ja Severinuksen veli oli Turun piispa Paavali Juusten.

Kirkkoherra Bartholduksen poika Kristoffer Bertilsson aloitti uransa Jesper Mattsson Cruusin lipuston ratsumiehenä 1570-luvulla. Hän toimi myöhemmin Cruusin tuomarinsijaisena eli lainlukijana Ylä-Satakunnan tuomiokunnassa. Hän oli myös Klaus Åkesson Tottin lampuotivouti ja Saarioisten pitäjän nimismies. Lampuotivouti tarkoitti aatelisen läänityksen korkeinta virkamiestä, joka vastasi alueen hoitamisesta ja veronkannosta. Sääksmäen tuomiokunnan lainlukijana hän toimi vuosina 1585−94, 1596, 1598−99, 1600−08, Ylä-Satakunnan lainlukijana 1584, 1588, 1596−98, 1600−08, 1613, Hollolan lainlukijana 1606 ja Hattulan tuomiokunnan lainlukijana 1601, 1610−11, 1614, 1616. Hän toimi osittain lainlukijanuransa ajan kanssa päällekkäin Sääksmäen kihlakunnan voutina 1595−97 ja Ylä-Satakunnan voutina 1597−98. Kihlakunnanvoudit vastasivat veronkeruusta ja alueensa muista hallinnollisista asioista läänin ylimmälle hallintovirkamiehelle.

Kirjuri Thomas Bengtsson myi Kristofferille vuonna 1587 Sääksmäen Ritvalan kylässä omistamansa tilat. Tämän jälkeen hän toimi Sääksmäen nimismiehenä vuoteen 1618. Vuonna 1589 hän omisti Sääksmäen suurimman karjan, 30 lehmää. Hänen maansa Ritvalassa käsittivät vuonna 1601 neljä manttaalia ja niiden äyrivero oli 16 äyriä. Vuoteen 1608 mennessä äyriluku oli noussut 18 ½ äyriin ja vuoteen 1612 mennessä korkeaan 20 ½ äyriin. Tiloista muodostui Alnäsin kartano. Vuosina 1612−14 Kristofferilla oli verovapaana neljän äyrin ratsastalo Valkeakosken kylässä Sääksmäen nimismiehen palkkatilana. Ratsastalosta varustettiin ratsukko kruunun sotaväkeen. Vuonna 1608 Kristoffer mainitaan Keuruun Kietilän puolen manttaalin tilan haltijana. Hänellä oli vuodesta 1600 vuoteen 1608 hallussaan Yltiän pieni tila, jota käytettiin kalastukseen. Kristofferin puoliso Kirstin Henriksdotter kuoli 1616 Sääksmäen Ritvalan Alnäsissä.

Perheen lapsista Margareta Kristoffersdotter avioitui ensimmäisen kerran luutnantti Hans Fitingin kanssa. Hän palveli ratsuväessä Reinhold Anrepin komppaniassa Preussissa vuosina 1628−29, sittemmin Tallinnan eskadroonassa ja kuoli sotatoimissa vuonna 1633. Margareta omisti ensimmäisen miehensä jälkeen Sääksmäen Huittulan Vittinkilän tilan. Margaretan toinen puoliso oli vuodesta 1638 Oriveden kirkkoherra Petrus Jacobi Wanaeus. Avioliiton puhemiehenä toimi Kangasalan kirkkoherra Josef Melartopaeus. Hän myös todisti huomenlahjan, Oriveden Suomaseman tilan, kun Wanaeus piti Margaretaa käsistä. Tämän tilan Wanaeus oli hankkinut omistukseensa vuonna 1623. Margareta asui leskenä 1644 Oriveden pappilassa ja noin vuonna 1650 Suomasemassa.

Perheen toisen tyttären Elin Kristoffersdotterin ensimmäinen puoliso oli vouti ja lainlukija Jöran Henriksson Speitz. Jöran kirjoittautui Wittenbergin yliopistoon elokuussa 1608. Hän suoritti ratsupalveluksen omistamansa Sääksmäen Liuttulan ratsastalon puolesta sodassa Venäjällä samana vuonna. Liuttulan isäntänä hän oli vuodesta 1609 vuoteen 1618.

Perheen pojasta käytettiin nimimuotoa Claes Kristoffersson till Alnäs. Tämä viittasi hänen asuinkartanoonsa Sääksmäen Ritvalan kylän Toppolaan eli Alnäsiin. Claes oli vuonna 1624 Hämeen vaurain maanomistaja ja karjanpitäjä aatelia lukuun ottamatta. Hän omisti mm. Ritvalan Vehkalan ja vuodesta 1638 pysyvästi myös saman kylän Hagan. Hänen käsiinsä päätyi lopulta koko hänen isänsä laaja omistuskokonaisuus, johon kuului seitsemän tilaa Ritvalasta. Vuonna 1619 hänen ilmoitettiin nauttivan verovapautta puolelle manttaalille nimismiehen tointa vastaan. Tilalla mainittiin esimerkiksi vuonna 1634 isäntäperheen lisäksi kirjuri Jöran Pimäinen, neljä renkiä ja neljä piikaa, kaksi vanhaa miestä, pyssymies Eskil ja yhdeksän itsellistä, joista Matts oli räätäli. Claes haudattiin 1654 Sääksmäen kirkkoon. Hänen puolisonsa Karin Hansdotter mainitaan Alnäsissä vuodesta 1634 vuoteen 1650 ja hän kuoli vuonna 1651.

Perheen lapsista Sofia Claesdotter avioitui myöhemmin tässä artikkelissa mainitun Johan Persson Ahlmanin kanssa. Esko Karisalmen 10.1.2009 Yrjö Kotivuorelle antama tiedonanto – jonka olen saanut häneltä myös henkilökohtaisesti, kuten tiedon pormestarin isänkin syntyperästä, ja joista olen hyvin kiitollinen hänelle – paljastaa Hämeenlinnassa vuosina 1678−80 pormestarina toimineen Johan Ahlmanin äidin syntyperän. Etelä-Suomen laamanninkäräjillä 29.–30.1.1683 Ylisen Sääksmäen kihlakunnassa Längelmäen pitäjässä Tunkelon nimismiehen talossa esitettiin Kristoffer Bertilssonin 12.9.1591 antama tuomio ja Kristoffer Perssonin 7.2.1612 antama tuomio, joka oli kopio Kristoffer Bertilssonin tuomiokirjasta. Sen todisti oikeaksi Claes Kristoffersson. Johan Ahlman puolestaan todisti, että kopio oli hänen äitinsä isän, edellä mainitun Claesin käsialaa. Myös Turun hovioikeuden asiakirjat vuodelta 1667 käsittelevät perhettä mainiten Per Månssonin lesken Sofia Claesdotterin. Kuninkaan kirjeenvaihdon ja päätösten kokoelman valtakunnanregistratuuran 11.7.1670 mukaan leski Sofia Claesdotter pyysi saada vapautuksen kahden ratsumiehen varustamisesta kahdelle ratsastalolleen Ritvalassa. Hän ilmoitti pystyvänsä pitämään tiloilla yhteensä kuutta renkiä. Lisäksi hän pyysi vapautusta 50 hopeataalarin verorästien maksamisesta.

Tyttäristä Kirstin Claesdotter sai puolisokseen vänrikki Eskil Perssonin, joka oli vuodesta 1634 vuoteen 1653 Alnäsin isäntänä. Kirstin mainittiin Alnäsissä vuodesta 1634 vuoteen 1676. Heillä oli poika Claes Eskilsson, jonka vaimo Margareta mainittiin Alnäsissä vuonna 1675. Alnäs joutui heidän jälkeensä perheen ulkopuolelle korpraali Karl Ruuthin haltuun 1680-luvulla. Kristoffer Claesson mainittiin veroluetteloissa Alnäsissä vuodesta 1649 ja vuonna 1651 Alnäsin isäntänä. Perheen toinen poika Henrik Claesson mainittiin veroluettelossa Alnäsissä vain vuonna 1651.

Lainlukijoiden suku

Seuraavaksi seuraamme Sofia Claesdotterin tulevan appiukon Per Månssonin uraa. Hänkin oli kotoisin Sääksmäeltä Kärjenniemen kylästä. Per oli sukunsa ensimmäinen lainopillista koulutusta saanut mies, sillä hänestä tuli vuonna 1637 Turun hovioikeuden auskultantti. Tämä tarkoitti sitä, että hän oli opiskellut lakia ja seurasi hovioikeudessa oikeuskäsittelyjä oppiakseen ammattinsa. Hänen urakseen muodostui lainlukijana eli tuomarinsijaisena toimiminen ensin Halikon ja Piikkiön tuomiokunnassa vuosina 1639−40, Hattulan tuomiokunnassa 1640, 1642−46 ja Sääksmäen tuomiokunnassa vuosina 1641−48. Hänet määrättiin Abraham Kollaniuksen lainsuomennoksen tarkastajaksi, mutta hän luopui tehtävästä sairauden vuoksi ja kuoli ennen vuotta 1653.

Per Månsson oli Sääksmäen Kärjenniemen Tuomarlan ratsastalollinen vuodesta 1642. Vuonna 1654 Tuomarlan ilmoittiin koostuvan kolmesta tilasta Tuomarlasta, Nissilästä ja Lemolasta. Sen manttaali oli ¾ ja äyrivero 4 ½. Tilalla asuneella Perin mahdollisella pojalla Jakob Perssonilla oli lisäksi ½ äyriä. Vuodesta 1684 Tuomarlan ratsutilalliseksi mainitaan Per Månssonin poika Johan Ahlman. Vuodesta 1696 tilan omistajana oli laamanni Johan Göös ja vuodesta 1702 Elias Bjur. Johan Ahlman oli heille velkaa ja joutui lopulta luovuttamaan tilansa heille.

Kärjenniemen Nissilää isännöi vuodesta 1600 aina 1630-luvulle Måns Persson, Per Månssonin isä. Hän saattoi olla 2. maaliskuuta 1607 mainittu Tönne Jöranssonin palvelija, jonka sinetissä on kuvattuna jousi ja nuoli. Månsin edeltäjä tilalla vuodesta 1575 vuoteen 1599 oli Per Nilsson. Hänen isänsä Nils Henriksson vastasi veroista vuodesta 1548 vuoteen 1574. Hänen isänsä oli mahdollisesti vuodesta 1543 vuoteen 1550 mainittu Henrik Olofsson ja veljensä vuodesta 1551 lähtien mainittu Olof Henriksson. Nilsin tila näyttää nimittäin erotetun Henrikin tilasta, jota jäi isännöimään Olof.

Palaamme Per Månssonin ja Sofia Claesdotterin lapsista Johan Ahlmaniin myöhemmin. Pojista Gabriel Persson Ahlman tuli ylioppilaaksi Turussa 1666−1667 aluksi nimellä Alnander ja sittemmin

myös nimellä Åhlman. Hän oli korpraali Uudenmaan ja Hämeen läänin ratsuväkirykmentissä 1677 ja majoitusmestari 1678. Hän kuoli helmikuussa 1679 naimattomana. Hänet mainittiin Turun akatemian konsistorin pöytäkirjoissa kesäkuussa 1667, jolloin häntä syytettiin ikkunoiden rikkomisesta. Häntä syytettiin myös 30.3.1668 kotirauhan rikkomisesta Matts Naulan luona yhdessä muiden ylioppilaiden kanssa. Gabrielia syytettiin jälleen 16.4.1668 ylioppilas Erik Swanstrupen kanssa siitä, että he olivat pahoinpidelleet erästä teurastajaa, Gabriel repimällä tätä hiuksista. Gabriel määrättiin tästä akatemian karsseriin eli putkaan. Johanin muutettua Hämeenlinnaan myös Gabriel tuli sinne. Hämeenlinnan raastuvanoikeudessa käsiteltiin 5. lokakuuta 1678 juttua, jossa Karin Henriksdotter oli haukkunut Eskil Snickaren vaimoa Karin Eriksdotteria kahden naimattoman miehen, Matts Korpin ja Gabriel Ahlmanin huoraksi.

Claes Persson Ahlman mainittiin Sääksmäen, Akaan ja Kalvolan käräjillä 1696 pormestari Johan Ahlmanin edesmenneenä veljenä. Hauhon ja Tuuloksen käräjillä joulukuussa 1694 Johan Ahlman haki Mustolan Jakob Mattssonilta kuutta taalaria 22 äyriä hopearahaa, jotka tämän olisi tullut maksaa hänen edesmenneelle veljelleen, Immaisten katselmuskirjuri Claesille ratsumestari Rijmanin puolesta. Perheen tytär Sofia Persdotter Ahlman kuoli Huittisten Koskuassa ja haudattiin 16.2.1679. Hänen puolisokseen vihittiin 12.11.1673 Huittisten kappalainen Laurentius Matthiae Elg, joka kuoli 14.9.1702. Avioliitosta syntyi kaksi poikaa, Matts ja Johan, jotka antautuivat molemmat pappisuralle.

Johan Persson Ahlman syntyi Sääksmäen Kärjenniemellä. Hänet haudattiin Hattulan kirkon alle 10.3.1701. Hän opiskeli Turun Kuninkaallisessa Akatemiassa ja mainittiin Turussa 18.3.1669 prokuraattorina eli raastuvanoikeuden asianajajana. Asianajaja Ahlmanin asiakkaat olivat laajalta alueelta. Esimerkiksi vuonna 1670 määrättiin Savonlinnan läänin Sulkavalla asunut Erkki Heikkarinen maksamaan hänelle asianajopalkkoja 101 taalaria 16 äyriä. Vuoden 1672 kuluessa Ahlmanin nimitys muuttui prokuraattorista hovioikeuden asianajajaksi eli advokaatiksi.

Vuonna 1674 Johan sai Hattulan ja Raaseporin lainlukijan toimen. Perhe muutti vuonna 1676 luutnantti Skarpfeltin jälkeen Janakkalan Puujaan kylän Mäkelän eli Kartanon ratsastaloon. Vuonna 1678 hän anoi aputilakseen saman kylän Hannulan taloa ja myös sai sen. Hänen mukaansa Mäkelässä voitiin kylvää vain 3 tynnyriä 10 kappaa ruista ja sama määrä ohraa. Tuoton Ahlman valitti menevän kokonaan kruunun ylimääräisiin veroihin ja ratsumiehen palkkaan. Hannula liitettiin kokonaan Mäkelään vuonna 1684 ja Mäkelästä tuli 7 äyrin talo. Kun talonpito ei vieläkään kannattanut, anoi Ahlman vuonna 1681 Penttilän ja Talolan taloja aputiloikseen. Ahlman joutui toimimaan tuomarina vuosikymmenen kestäneen noituusjutun loppuvaiheissa. Lavinnon Johan Mattsson tuomittiin hänen johdollaan kuolemaan.

Vuoden 1678 alussa perhe muutti jälleen, sillä Johan Ahlman valittiin Hämeenlinnan järjestyksessä kolmanneksi pormestariksi. Uusi virka ei luvannut hyvää. Vuoden ensimmäisessä istunnossa 5. tammikuuta raatimiehet ja porvaristo keskustelivat kuninkaan edellisenä vuonna antamasta päätöksestä niin voimallisesti, etteivät he halunneet istua oikeutta. Yksi raatimiehistä, Johan Johansson, osoitti halveksumista raatia kohtaan, ylvästeli ja astui pöydän eteen, löi nyrkkiä siihen ja ajoi porvarit pois raatihuoneesta oikeuden kiellosta huolimatta. Päälle päätteeksi hän käski porvareita heittämään pormestarin ulos ikkunasta, jottei oikeutta voitaisi istua ollenkaan.

Virassaan Johan istui taajaan raastuvanoikeuden kokouksia, mutta hänen asemansa kävi tukalaksi kaupungin pienuuden takia. Hänet on perheineen merkitty asumaan Ojoisten latokartanoon vuosien 1678−81 rippikirjassa, mutta viimeksi mainittuna vuonna hän halusi eron virastaan. Ahlman ilmoitti oikeudessa 8.5.1680, että hänen täytyi luopua virasta, sillä hän ei ollut saanut palkkaa kolmeen

vuoteen, eikä voisi saada sitä tulevaisuudessakaan kaupungin pienuuden tähden. Raatimiehetkään eivät tahtoneet olla hänen päätöstään vastaan. Kaupungilla oli kyllä ollut kruunulta vuokralla Ojoinen, mutta siitä saatavat tulot eivät riittäneet korvaukseksi virantoimituksesta. Lopulta kaupunki joutui luopumaan pormestarin pitämisestä kokonaan ja Sääksmäen tuomarit hoitivat hänen virkaansa.

Pormestarin virasta erottuaan Ahlman ehti vielä hoitaa Hattula−Raaseporin kihlakuntaa lainlukijana vuoteen 1681 asti – häntä kutsuttiin Turussa lainlukijaksi vielä vuonna 1683. Tuolloin kihlakunnantuomarit määrättiin itse istumaan käräjänsä ja Ahlman menetti toimensa. Virkaura hänen kohdallaan päättyi tähän. Se oli ollut nopeaa nousua ja kesti vain kymmenisen vuotta. Asianajoa hän hoiti edelleen vaihtelevalla menestyksellä. Häneltä muun muassa kiellettiin asianajo Helsingin kaupungin oikeusistuimissa kokonaan.

Ahlmanin talous luisui 1680-luvulla alamäkeä. Perheen taloudellisista vaikeuksista kertovat parhaiten osittain vasta Johanin kuoleman jälkeen muistiinmerkityt tiedot. Janakkalan Puujaan ratsastalon hän panttasi ruukinpatruuna Petter Thorwöstelle 250 kuparitaalarin lainasta vuonna 1682. Tila siirtyi Thorwösten perillisille 1685, sillä lainaa ei ollut maksettu. Vuonna 1726 Johanin tytär Anna Maria Ahlman tiedusteli Sääksmäen käräjillä, miten Tuomarlan ratsutila, jonka Johan oli hankkinut Sääksmäen Kärjenniemeltä 1680-luvun alkuvuosina, oli joutunut pois perheeltä. Tällöin Hämeenlinnan tullinhoitaja Elias Bjurin leski Märta Forelia esitti poikansa, majoitusmestari Elias Bjurin ja vävynsä Karl Karlssonin kanssa tilaa koskevat asiakirjat. Niiden mukaan Johan Ahlman oli ottanut 17.4.1687 kihlakunnantuomari Samuel Gyldenstolpelta lainaksi 300 kuparitaalaria ja pantannut tilan niitä vastaan. Laamanni Johan Gjös oli sittemmin suorittanut lainasumman pormestarin varattomuuden tähden ja saanut panttioikeuden Tuomarlaan. Gjös oli saanut asumisoikeuskirjeen tilaan 3.8.1695. Tullinhoitaja Bjur oli lunastanut tilan hänen perillisiltään 200 kuparitaalarilla vuonna 1697. Kolme vuotta Johanin kuoleman jälkeen kirjoitettiin loppukaneetti hänen elämälleen Puujaan Kartanon ratsutilan veroluetteloon. Sen mukaan hän oli kuollut kurjuudessa eikä jättänyt jälkeensä mitään omaisuutta. Viimeiset varat käytettiin hänen hautapaikkansa kustantamiseksi Hattulan kirkon alla. Johan Ahlmanin puoliso Margareta Åkesdotter kuoli vuosien 1695 ja 1701 välisenä aikana Sääksmäellä.

Johanin ja Margaretan tytär Sofia Katarina Ahlman oli miehensä kirjoittaman nekrologin mukaan syntynyt Sääksmäen Ritvalan kylän Toppolan eli Alnäsin kartanossa 1673. Hän palveli Akaan Konhon eli Konhoffin kartanossa kihlakunnantuomari Loskiöldiä 12 vuotta. Sofia kuoli keskiyöllä 15.2.1732 podettuaan kramppeja ja hänet haudattiin Hattulan kirkkoon Paturin hautaan 27.2.1732. Hänen ensimmäinen puolisonsa oli 22.8.1698 Akaan Konhossa Hattulan nimismies Karl Stenfors. Avioliitosta, joka kesti 14 vuotta, syntyi kuusi lasta, joista aikuiseksi eli vain Maria Stenfors. Toinen puoliso oli Hämeenlinnan lasimestari ja raatimies Jakob Foss. Avioliitto kesti 7 vuotta. Kolmas puoliso oli puolitoista vuotta kestäneen leskeyden jälkeen 5.11.1724 Hattulan kappalainen Krister Orenius. Orenius toimi myös Hämeenlinnan kämnerinä ja tullinhoitajana. Avioliitto kesti 7 vuotta ja 3½ kuukautta. Sofia omisti vuonna 1726 kaalimaan Hämeenlinnan kirkonmäellä ja hän sopi tuolloin Matti Kupilan kanssa sen jaosta.

Toinen tytär Margareta Johansdotter Ahlman syntyi vuonna 1676 ja avioitui 24.3.1700 Kärjenniemen Heikkilään Simon Mattssonin emännäksi. Margareta kuoli 13.12.1724 Heikkilässä. Kolmas tytär Anna Maria Johansdotter Ahlman syntyi 1680-luvun alussa. Hän kuoli 20.4.1733 Hattulan Pekolassa. Hänen ensimmäinen puolisonsa oli Hämeenlinnan linnanknihti Sigfrid Sigfridsson ja toinen puoliso vääpeli Kristian Johansson Stenberg. Kolmas puoliso oli Hattulan

nimismies Johan Jöransson, joka eli vuonna 1726. Neljäs tytär Elisabet Ahlman mainitaan Hämeenlinnan rippikirjassa vuodesta 1678 vuoteen 1680. Viides tytär Ingeborg Johansdotter syntyi 13.11.1687 Sääksmäen Kärjenniemellä. Poika Gustaf Johansson syntyi 21.6.1690 Kärjenniemellä ja kuoli 22.4.1697 siellä, kuten tytär Helena Johansdotterkin, joka syntyi 18.10.1695 ja kuoli 12.4.1698.

Johan Ahlmanin puolison Margareta Åkesdotterin isä Åke Larssonkin toimi pikkuvirkamiehenä. Hän oli syntyisin Ruotsista ja toimi Kemiön vapaaherrakuntaan yhdistetyn Nyynäisten vapaaherrakunnan voutina vuodesta 1658 vuoteen 1664. Kreivi Axel Oxenstiernan kuoltua vuonna 1654 hänen vanhin poikansa Johan peri koko vapaaherrakunnan. Åke laati ja allekirjoitti mm. Lemun Nyynäisten, Monnoisten ja Niittykartanon sätereiden sekä niihin kuuluneiden talonpoikaistilojen ratsupalvelusluettelon 22.11.1660. Vuonna 1661 Åke valitti Kemiön hoppmanni Conrad von Nettelhorstista kreivillisten perillisten holhoojalle, että tämä ei ollut rehellinen vaan ansaitsisi menettää päänsä. Nettelhorstin toimet määrättiin tutkittavaksi. Åke oli voutikautensa jälkeen arrendaattori eli vuokraviljelijä. Hän kuitenkin omisti Naantalin Luonnonmaan Kukolan tilan ja kuoli siellä vuonna 1678. Åke Larsson näyttää olleen huomattavan varakas. Suurin osa häntä koskevista oikeusjutuista koskee lainojen perintää.

Åke Larsson kuoli Kukolassa vuonna 1678. Hänet mainitaan elossa viimeisen kerran 6.2.1678. Hän oli luvannut paarivaatteensa arkun päältä Naantalin kirkolle, mutta vävy Johan Ahlman sanoi appensa muuttaneen testamenttiaan, sillä tämä ei ollut voinut käyttää vaatetta arkkunsa päällä. Naantalin kirkkoherra, professori Andreas Petraeus sanoi, että vaate kuului kirkolle testamenttina, sillä Åke ei ollut voinut omasta syystään sitä käyttää. Tähän hämärään lausuntoon ei ole saatavissa lisävalaistusta. Åken vaimo Margareta kuoli samana vuonna, sillä hänen sanotaan maanneen vainajana Kukolassa joulukuussa 1678. Pormestarin ja kirkkoherran kesken syntyi riitaa hänen ”riisumisestaan”. Tähänkään lausuntoon ei saada lisävalaistusta, mutta kyse on luultavasti juuri kyseisen paarivaatteen käytöstä. Kesäkuussa 1679 Johan Ahlman vaati Kukolan tilan väkeä vannomaan, etteivät he olleet vieneet tilalta mitään hänen anoppinsa kuoleman jälkeen. Johanin mukaan tilalta oli hävinnyt uusi raskinen seinävaate, neljä hopealusikkaa, kaksi pitkää pöytäliinaa, kaksi täkkiä ja lakanapari. Tavarat oli kuitenkin viety pappilaan lukuun ottamatta täkkejä, jotka oli pedattu piian vuoteeseen.

Vuonna 1681 Naantalin kirkkoherra Petraeus valitti, ettei Ahlman tullut tekemään loppua appensa perinnönjaosta, joten lapset olivat ilman holhoojaa. Seuraavan vuoden alussa Johan ilmoitti olevansa estynyt saapumasta vastaamaan oikeuteen silmäsairautensa vuoksi. Hän ehätti kuitenkin vaatimaan pappilasta perintöön kuuluneita kultasormuksia ja muuta tavaraa. Kirkkoherra puolestaan valitti Johanin pitäneen Åken kirkolle lahjoittaman silkkihapsuisen paarivaatteen. Ahlman sanoi, ettei voinut antaa sitä ennen pesänselvitystä, jotta hän olisi vapaa muiden perillisten mahdollisista vaateista. Vaate määrättiin kuitenkin luovutettavaksi kirkolle. Åke oli lahjoittanut jo vuonna 1670 Naantalin kirkkoon siellä edelleenkin olevan messinkisen kynttiläkruunun.

Perheen tyttäristä Margareta Åkesdotter avioitui Johan Ahlmanin kanssa. Toinen tytär Elisabet Åkesdotter avioitui 7.10.1683 Naantalissa Luolalan ratsastalon lampuodin Johan Mattssonin kanssa. Johan esiintyi 15.10.1683 Kukolan ratsastalollisena esittäen kuvernööri Jöran Sperlingin kirjeen tilansa kunnosta. Tuolloin Kukolan kylvö oli kolme tynnyriä, maat olivat kasvaneet umpeen ja rakennukset romahtaneet. Hän lienee liioitellut, sillä hän haki tilalle verovapaita vuosia. Johan siirtyi uudelleen Luolalan lampuodiksi vuoteen 1700 saakka. Hän anoi 16.3.1708 vapautusta porvarisoikeuksistaan Naantalissa. Tuolloin hän ilmoitti saaneensa oikeudet 4.11.1701, olevansa 57-

vuotias ja sairaalloinen. Elisabet asui leskenä ainakin vuoteen 1728 Saksalan ja Joutsen kaupunkitaloissa.

Tyttäristä Annika Åkesdotter haudattiin 15.2.1694 Sääksmäellä kastamattoman lapsensa kanssa. Hänet oli vihitty 27.11.1692 Sääksmäellä Huittulan Johan Thomassonin kanssa. Gertrud Åkesdotter vihittiin 17.4.1693 Sääksmäellä renki Thomas Henrikssonin kanssa. Perheeseen kuului lisäksi Åke Larssonin lapsipuolia tämän ensimmäisen tai toisen vaimon ensimmäisestä avioliitosta.

Kirjallisuutta ja nettilähteitä:

Kotivuori, Yrjö: Ylioppilasmatrikkeli 1640─1852: Gabriel Ahlman. Verkkojulkaisu 2005. <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=1883. Luettu 3.1.2026.

Blomstedt, Yrjö: Laamannin- ja kihlakunnantuomarinvirkojen läänittäminen ja hoito Suomessa 1500- ja 1600-luvuilla. Historiallisia tutkimuksia LI. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki 1958.

Kurtén, Love: Kring Orivesisläkten Wanaeus. Genos 41/1970, s. 61─68.

Ramsay, Jully: Frälsesläkter i Finland intill stora ofreden. Helsingfors 1909─16.

Toropainen, Veli Pekka: Hovioikeuden advokaatit ja asianajajalaitos 1600-luvun jälkipuoliskon Turussa, s. 65−112. *Turun hovioikeus. Ihmisiä, verkostoja ja oikeuskäytäntöä modernin kynnyksellä*. Toimittanut Mia Korpiola. Turun Historiallinen Yhdistys, Turku. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2023.